

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός γνωμοδοτήσεως 435/2013

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Τμήμα Β')**

Συνεδρίαση της 16-12-2013

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Αλέξανδρος Καραγιάννης, Αντιπρόεδρος ΝΣΚ.

Μέλη : Χριστόδουλος Μπότσιος, Ευγενία Βελώνη, Αικατερίνη Γρηγορίου, Δημήτριος Χανής, Ελένη Σβολοπούλου, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια : Χρυσούλα Τσιαβού, Πάρεδρος ΝΣΚ (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το με αριθμ. πρωτ. Κ1-347/17-10-2013 ερώτημα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας/Γενική Γραμματεία Εμπορίου/ Γενική Δ/νση Εσωτ. Εμπορίου/ Δ/νση Εμπορικών Οργανώσεων.

Περίληψη ερωτήματος: *Εάν στις επαγγελματικές οργανώσεις των εμπόρων, των βιοτεχνών, των επαγγελματιών και των αυτοκινητιστών του ν. 1712/1987 (Α' 115) έχουν εφαρμογή και οι περί άσκησης κρατικής εποπτείας διατάξεις του ν. 281/1914 «Περί σωματείων» και ειδικότερα, εάν ο Υπουργός Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, στο πλαίσιο των τελευταίων αυτών διατάξεων, μπορεί να κηρύσσει έκπτωτο το Δ.Σ. αυτών, να διορίζει προσωρινό Δ.Σ., να διενεργεί διαχειριστικούς ελέγχους και να παρεμβαίνει στην εν γένει λειτουργία τους, κατόπιν καταγγελιών για έκνομες πράξεις των μελών του Δ.Σ.*

*****

Επί του ανωτέρω ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
(Τμήμα Β') γνωμοδότησε ως εξής:

I. Ιστορικό

Το εν θέματι ερώτημα υποβλήθηκε υπό το πλέγμα των κατωτέρω παρατιθεμένων διατάξεων, στο περιεχόμενο των οποίων γίνεται περιληπτική αναφορά στο έγγραφο της ερωτώσης υπηρεσίας και εξ αφορμής καταγγελίας υποβληθείσης στη Γενική Γραμματεία Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ήδη Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας), εκ μέρους ορισμένων μελών του επαγγελματικού σωματείου με την επωνυμία «Α.Α.». Συγκεκριμένα, οι καταγγέλλοντες ζητούσαν από το ως άνω Υπουργείο, ως «Ανωτέρα Εποπτική Αρχή» του σωματείου τους, να προβεί, κατ' εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 29, 32 και 33 του ν. 281/1914 «περί σωματείων», σε ορισμένες ενέργειες, και συγκεκριμένα:

- να ασκήσει την κατά νόμον εποπτική και ελεγκτική του αρμοδιότητα,
- να παραπέμψει στη Δικαιοσύνη την υπόθεση υπεξαίρεσης του μέλους του Δ.Σ., Η. Ν.,
- να κηρύξει έκπτωτο το Δ.Σ. για τους αναφερόμενους στην καταγγελία τους λόγους και,
- να διορίσει προσωρινό Δ.Σ., ώστε να συγκληθεί εντός τασσόμενης προθεσμίας η Γενική Συνέλευση για την εκλογή νέας διοικήσεως.

II. Εφαρμοστές διατάξεις

A. Οι διαχρονικώς ισχύουσες διατάξεις για τα σωματεία.

α. Στις διατάξεις των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του Κεφαλαίου Ε' του ν. 281/1914 "Περί σωματείων" (Α'171), υπό τον τίτλο «Αναγνώρισις, εποπτεία, διάλυσις», οι οποίες διατηρήθηκαν σε ισχύ δυνάμει του άρθρου 12 ΕισΝΑΚ, προβλέπονται τα εξής:

«Άρθρο 29

-Η εποπτεία των σωματείων αφορά αποκλειστικώς: α) την εφαρμογήν των διατάξεων του νόμου τούτου, β) την τήρησιν του καταστατικού αυτών, και γ) τον έλεγχον της ταμιακής διαχειρίσεως αυτών.

Η εποπτεία των σωματείων ανατίθεται, των μεν εργατικών είτε αλληλοβοηθητικών είτε επαγγελματικών, εις την αρμοδιάν επιθεώρησιν της Εργασίας, των δε λοιπών εις τας οικείας Νομαρχίας. Ο Νομάρχης αντικαθιστά

εις την εποπτεϊάν των εργατικών σωματείων τον επιθεωρητήν ή τον επόπτην της εργασίας απόντα.

Ανωτέρα εποπτική αρχή, των μεν επαγγελματιών και αλληλοβοηθητικών σωματείων είναι το Υπουργείον (της Εθνικής Οικονομίας), των δε λοιπών το Υπουργείον εις την μέριμναν του οποίου υπάγεται ο κύριος σκοπός του σωματείου.

Κατά πάσης ενεργείας των κατά την δευτέραν παράγραφον δημοσίων υπαλλήλων επιτρέπεται προσφυγή ενώπιον του αρμοδίου υπουργού, ως ανωτέρας εποπτικής αρχής των σωματείων, αποφασίζοντος ανεκκλήτως».

«Άρθρον 30

- Οι κατά το άρθρ. 29 εδ. 2 δημόσιοι υπάλληλοι προβαίνουν, συνεπεία διαταγής του αρμοδίου υπουργού, ενεργούντος είτε αυτεπαγγέλτως, είτε επί τη αιτήσει του ενός εικοστού τουλάχιστον των εκτελεσάντων τας υποχρεώσεις των μελών, εις εξέτασιν έγγραφον ή προφορικήν των διοικούντων το σωματεϊόν προσώπων ή άλλων μελών, ή εις έρευναν βιβλίων ή εις εξακρίβωσιν λογαριασμών, συντάσσοντες εκάστοτε έκθεσιν.

Δύνανται επίσης να παρίστανται εις συνελεύσεις και να εποπτεύουν εις την, κατά τον νόμον και το καταστατικόν, διεξαγωγήν αυτών.

Εις την περίπτωση της αιτήσεως του εικοστού των μελών οι ενεργούντες τον έλεγchon, εγκρίσει του υπουργού, δύνανται να προσλάβωσιν ειδικόν λογιστικόν, η αμοιβή του οποίου ορίζεται υπό της διαταξάσης τον έλεγchon αρχής και καταβάλλεται υπό του σωματεϊού».

«Άρθρον 32

- Όταν βεβαιούται παράβασις των διατάξεων του καταστατικού του σωματεϊού ή ανωμαλία διοικητική ή διαχειριστική, η εποπτική αρχή δι' αποφάσεώς της, ανακοινουμένης προς τους διοικούντας το σωματεϊόν, διατάσσει τα δέοντα προς εφαρμογήν του καταστατικού, ή αποκατάστασιν της τάξεως εν τη διοικήσει ή τη διαχειρίσει, τάσσουσα ωρισμένην προς τούτο προθεσμίαν. Εάν η προθεσμία παρέλθη άπρακτος, εφαρμόζονται εφ' εκάστου των απειθούντων αι ποιναι του άρθρ. 41.¹

¹ Η φράση "Εάν η προθεσμία παρέλθη άπρακτος ....του άρθρου 41" προστέθηκε με το άρθρο 4 του ν. 1207/1918.

Όταν βεβαιούται παράβασις δυναμένη να επισύρη ποινικήν καταδίωξιν, κατά τας διατάξεις του νόμου τούτου, ή σπουδαία διαχειριστική ανωμαλία ή χρηματική κατάχρησις, δυναμένη να επισύρη καταδίωξιν, κατά τας διατάξεις του κοινού Ποινικού Νόμου, η υπόθεσις παραπέμπεται εις την αρμοδίαν δικαστικήν αρχήν.

Όταν βεβαιούται παράβασις του νόμου τούτου, δυναμένη να επισύρη την διάλυσιν του σωματείου, η υπόθεσις παραπέμπεται πάντοτε εις το αρμόδιον υπουργείον».

«Άρθρον 33

- Εις τας περιπτώσεις του άρθρ. 32, ως τούτο ετροποποιήθη και συνεπληρώθη δια του άρθρ. 4 του Ν. 1207/1918 η Ανωτέρα Εποπτική Αρχή δύναται να κηρύσσει έκπτωτον το Διοικητικό Συμβούλιον και να διορίζη προσωρινήν Διοικητικήν ή Διαχειριστικήν Επιτροπήν ήτις εντός τασσομένης αυτή προθεσμίας, υποχρεούται να εκπληρώσει τα ανατιθέμενα αυτή καθήκοντα και συγκαλέση την Γενικήν Συνέλευσιν προς εκλογήν Διοικητικού Συμβουλίου».²

Σημειώνεται ότι, με τον ν. 3127/1945 της 31 Οκτ. 1942/24 Μαΐου 1945 «Περί αποκαταστάσεως των συνδικαλιστικών ελευθεριών», ως προς τα επαγγελματικά σωματεία ισχύει η παλαιά διάταξη του άρθρου 33 του ν. 281/1914, η οποία έχει ως εξής:

«Άρθρο 33

-Εις την περίπτωσιν της β' παραγράφου του προηγουμένου άρθρου, η ανωτέρα εποπτική αρχή δύναται να κηρύσσει έκπτωτον το συμβούλιον και να ορίζη και εγκαθιστά προσωρινήν διοικητικήν ή διαχειριστικήν επιτροπή. Υποχρεούται όμως ταυτοχρόνως να συγκαλή έκτακτον συνέλευσιν προς εκλογήν διοικητικού συμβουλίου».

β. Διατάξεις με παρεμφερές περιεχόμενο με τις προαναφερόμενες, περιείχε και το β.δ. της 15/20 Μαΐου 1920 "Περί επαγγελματικών σωματείων" (Α' 112), που ήταν κωδικοποιητικό και εν μέρει εκτελεστικό της μέχρι τότε ισχύουσας νομοθεσίας για τα επαγγελματικά σωματεία, δηλαδή του ν. 281/1914, όπως είχε διαδοχικά τροποποιηθεί με τους ν. 957/1917, 977/1917 και 1207/1918, καθώς και του ν. 2151/1920 "περί επαγγελματικών

² Το άρθρο 33 τροποποιήθηκε ως άνω με το άρθρο 10 του ν.δ. 643/1941.

σωματείων (Α' 77). Ειδικότερα, στα άρθρα 47, 48 και 49 του Κεφαλαίου Θ' τους ως άνω β.δ/τος, που επιγράφεται «Εποπτεία του Κράτους», ορίζονται τα εξής:

«Άρθρον 47

1. Η επί των επαγγελματικών Σωματείων εποπτεία του Κράτους αφορά αποκλειστικώς:

α' Την εφαρμογήν των διατάξεων των σχετικών προς αυτά νόμων και Β. διαταγμάτων.

β' Την τήρησιν του καταστατικού αυτών, και

γ' Τον έλεγχον της ταμειακής διαχειρίσεως αυτών.

2. Ανωτέρα Εποπτική Αρχή των επαγγελματικών και αλληλοβοηθητικών Σωματείων είναι το Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας. Κατώτερα εποπτική αρχή, των μεν εργατικών επαγγελματικών Σωματείων και των αλληλοβοηθητικών ταμείων αυτών είναι η Επιθεώρησις Εργασίας και οι παρά τω Τμήματι Εργασίας του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας επόπται εργασίας και λογισταί Σωματείων, των δε εργοδοτικών ο Νομάρχης. Ο Νομάρχης αντικαθιστά εις την εποπτείαν των εργατικών Σωματείων τον επιθεωρητήν ή τον επόπτην Εργασίας ή τον λογιστήν Σωματείων, απόντα ή κωλυόμενον. 3..4..»

«Άρθρον 48:

1. Οι αποτελούντες την κατώτεραν Εποπτικήν Αρχήν των Σωματείων δημόσιοι υπάλληλοι προβαίνουν συνεπεία διαταγής του αρμοδίου Υπουργού, ενεργούντος είτε αυτεπαγγέλτως είτε επί τη αιτήσει του ενός εικοστού τουλάχιστον των εκτελεσάντων τας υποχρεώσεις των μελών, εις εξέτασιν έγγραφον ή προφορικήν των διοικούντων το Σωματείον προσώπων, ή άλλων μελών, ή εις έρευναν βιβλίων ή εις εξακρίβωσιν λογαριασμών, συντάσσοντας εκάστοτε έκθεσιν. 2...3...».

«Άρθρον 49

1. Όταν βεβαιούται παράβασις των διατάξεων του καταστατικού του Σωματείου, ή ανωμαλία διοικητική ή διαχειριστική, η Εποπτική Αρχή δι' αποφάσεώς της, ανακοινουμένης προς τους διοικούντας το Σωματείον, διατάσσει τα δέοντα προς εφαρμογήν του καταστατικού ή αποκατάστασιν της

τάξεως εν τη διοικήσει ή διαχειρίσει, τάσσουσα ωρισμένην προς τούτο προθεσμίαν.

2...3. Όταν βεβαιούται παράβασις δυναμένη να επισύρη ποινικήν καταδίωξιν κατά τας διατάξεις των σχετικών περί σωματείων νόμων και του παρόντος Β. διατάγματος, ή σπουδαία διαχειριστική ανωμαλία ή χρηματική κατάχρησις, δυναμένη να επισύρη καταδίωξιν κατά τας διατάξεις του κοινού Ποινικού νόμου, η υπόθεσις παραπέμπεται εις την αρμοδίαν δικαστικήν αρχήν, δύναται όμως το Υπουργείον της Εθνικής Οικονομίας να κηρύσσει έκπτωτον το Διοικητικόν Συμβούλιον του Σωματείου και να ορίζη και εγκαθιστά προσωρινήν διοικητικήν ή διαχειριστικήν επιτροπήν. Υποχρεούται όμως ταυτοχρόνως να συγκαλή έκτακτον συνέλευσιν προς εκλογήν Διοικητικού Συμβουλίου.

4. Όταν βεβαιούται παράβασις του νόμου τούτου, δυναμένη να επισύρη την διάλυσιν του Σωματείου, η υπόθεσις παραπέμπεται πάντοτε υπό της κατωτέρας Εποπτικής Αρχής εις το Υπουργείον της Εθνικής Οικονομίας».

γ. Εξάλλου, στις επίμαχες διατάξεις του άρθρου 12 ΕισΝΑΚ, προβλέπεται ρητά ότι:

«Άρθρο 12 ΕισΝΑΚ

Καταργούνται με την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα τα άρθρα 1 έως 11, 24 έως 28, 31, 34 έως 38 του νόμου 281 της 21/25 Ιουνίου 1914 "περί σωματείων" καθώς και οι νόμοι που τροποποίησαν τις διατάξεις αυτές. Κατά τα λοιπά εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις του, καθώς και οι ειδικοί νόμοι και οι διατάξεις για κάθε είδους επαγγελματικά και αλληλοβοηθητικά σωματεία, καθώς επίσης και οι νόμοι ή οι διατάξεις για ειδικά νομικά πρόσωπα και ιδίως συνεταιρισμούς και επιμελητήρια. Επίσης εξακολουθεί να ισχύει ο αναγκ. νόμος 2189 του 1940 "περί σωματείων των ειδικώς ανεγνωρισμένων ως φιλανθρωπικών κ.λ.π.».

δ. Περαιτέρω, στο άρθρο 1 του μεταγενεστέρως εκδοθέντος ν.δ. 4361/1964 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινων της περί επαγγελματικών σωματείων νομοθεσίας» (Α' 149), ορίσθηκε ρητά ότι:

«Άρθρο 1

1. Τα άρθρα 29, 30, 32 και 33 του Νόμου 281/1914 " περί Σωματείων», αι παράγραφοι 1,4 και 5 του άρθρου 14 του Α.Ν. 1179 της 13/14 Απριλίου 1938 "περί Νομαρχών", ως και η παράγραφος 10 του άρθρου 25 του Β.Δ. 864/60 "περί Οργανισμού του Υπουργείου Εσωτερικών" ³ δεν έχουν εφαρμογήν επί των επαγγελματικών σωματείων.

2. Τα άρθρα 10, 11, 17 και 18 και η παρ. 2 του άρθρου 16 του νόμου 2151/1920 "περί επαγγελματικών Σωματείων" και τα άρθρα 11, 41, 47, 48, 49, 50 και 51, ως και το δεύτερον εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 30 του Β.Δ. της 15/20.5.20 "περί επαγγελματικών Σωματείων" καταργούνται».

ε. Ακολούθησε ο ν. 330/1976 "Περί επαγγελματικών σωματείων και ενώσεων και διασφαλίσεως της συνδικαλιστικής ελευθερίας" (Α' 129), στα άρθρα 1 και 41 του οποίου, προβλέφθηκαν τα εξής:

« Άρθρο 1

1. Επιφυλασσομένης της ισχύος των διατάξεων της υπ' αριθ. 87 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας "περί της συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος", κυρωθείσης δια του Ν. Δ/τος 4204/1961 και της υπ' αριθ. 98 ομοίας, "περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως", κυρωθείσης δια του Ν. Δ/τος 4205/1961, η σύστασις, η λειτουργία και η εν γένει δράσις, ως και διάλυσις των επαγγελματικών σωματείων, διέπονται υπό των διατάξεων του

---

3. Στα άρθρα 14 παρ. 1, 4 και 5 του α.ν. 1179/1938 "περί Νομαρχών" (Α' 154) και 25 παρ. 10 του β.δ. 864/1960 "Περί Οργανισμού του Υπουργείου Εσωτερικών"(Α' 211), προβλέπονταν, αντιστοίχως, τα εξής: «Άρθρο 14: «1. Ο νομάρχης ασκεί εποπτεία επί πάντων των εν τω νομώ σωματείων και ενώσεων αυτών. 2....3....4. Ο νομάρχης δύναται να διατάσση οίκοθεν την ενέργειαν διοικητικού και διαχειριστικού ελέγχου των σωματείων..... 5. Ο νομάρχης δύναται να κηρύσσει έκπτωτον το διοικητικόν συμβούλιον σωματείου και να ορίζη και εγκαθιστά προσωρινήν διοικητικήν ή διαχειριστικήν επιτροπήν κατά τας υπό του νόμου προβλεπομένας περιπτώσεις».

«Άρθρο 25 :Ο Νομάρχης: 1...10. Ασκεί, κατά νόμον, εποπτεία επί πάντων των εν τω νομώ σωματείων και ενώσεων αυτών,..... Επίσης δύναται να κηρύσσει έκπτωτον το διοικητικόν συμβούλιον σωματείου ορίζων και εγκαθιστών προσωρινήν διοικητική ή διαχειριστική επιτροπήν κατά τας υπό του νόμου προβλεπομένας περιπτώσεις, ως και να διατάσση οίκοθεν την ενέργειαν διοικητικού και διαχειριστικού ελέγχου των σωματείων..... ».

Αστικού Κώδικος και του Εισαγωγικού αυτού νόμου, ως αύται συμπληρούνται ή τροποποιούνται ειδικώς δια τα εν λόγω σωματεία υπό των διατάξεων του παρόντος.

2. Εις τας διατάξεις του παρόντος υπάγονται άπαντα τα επαγγελματικά σωματεία των παρεχόντων εξηρητημένην εργασίαν (μισθωτών εν γένει) και των εργοδοτών ή των ασκούντων ανεξάρτητον επάγγελμα επαγγελματιών (...).

«Άρθρον 41

1. Από της ισχύος του παρόντος καταργούνται:

α) Ο Νόμος 2151/1920 "περί επαγγελματικών σωματείων", ως ετροποποιήθη και συνεπληρώθη μεταγενεστέρας, πλην των αναφερομένων εις τα αλληλοβοηθητικά σωματεία, διατάξεων.

β) Το Β.Δ. της 15/20 Μαΐου 1920 "περί επαγγελματικών Σωματείων", πλην των αναφερομένων εις τα αλληλοβοηθητικά σωματεία, διατάξεων.

γ)...δ)...ε) Το Ν.Δ. 4361/1964 "περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινων της περί επαγγελματικών σωματείων Νομοθεσίας", πλην του άρθρου 6 αυτού, όπερ καταργείται από της δημοσιεύσεως του κατά το άρθρον 39 παρ. 2 Προεδρικού Διατάγματος.

2. Ωσαύτως, καταργείται πάσα διάταξις αντικειμένη προς τον παρόντα νόμον».

ΟΤ. Τέλος, στο άρθρο 32 παρ. 1 και 4 του ν. 1264/1982 "Για τον εκδημοκρατισμό του Συνδικαλιστικού Κινήματος και την κατοχύρωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών των εργαζομένων» (Α' 79),⁴ ορίζονται τα εξής:

⁴ Στο άρθρο 1 του ν. 1264/1982 προσδιορίζεται το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού, ως εξής: «1. Με την επιφύλαξη της ισχύος των Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας που έχουν κυρωθεί, ο νόμος αυτός κατοχυρώνει τα συνδικαλιστικά δικαιώματα των εργαζομένων και ρυθμίζει την ίδρυση, την οργάνωση, λειτουργία και δράση των συνδικαλιστικών οργανώσεών τους. Για την εφαρμογή αυτού του νόμου εργαζόμενοι είναι όσοι απασχολούνται με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου (μισθωτοί), στους οποίους περιλαμβάνονται και οι εργαζόμενοι στο δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. Ειδικά για τις οργανώσεις του νόμου αυτού οι διατάξεις του Α.Κ. και του Εισ.Ν.Α.Κ. ισχύουν όπως τροποποιούνται ή συμπληρώνονται με αυτόν. 2. Δεν εφαρμόζεται ο νόμος αυτός: α) για τις δημοσιογραφικές οργανώσεις...β) για τις ναυτεργατικές οργανώσεις...Δεν υπάγονται στις διατάξεις του νόμου αυτού επαγγελματικές οργανώσεις που συνιστώνται με νόμο ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. 3...».

«Άρθρο 32

Καταργούνται, με την επιφύλαξη της παρ. 2 εδαφ. β' του άρθρου 1: 1. Ο Ν. 330/1976 "περί επαγγελματικών σωματείων και ενώσεων και διασφάλισης της συνδικαλιστικής ελευθερίας". 2....3....

4. Οι διατάξεις νόμων, βασιλικών διαταγμάτων, αναγκαστικών νόμων και νομοθετικών διαταγμάτων που είχαν καταργηθεί με το άρθ. 41 παρ. 1 του Ν. 330/1976 θεωρούνται επίσης καταργημένες. (...)

Β. Οι διατάξεις για τις επαγγελματικές οργανώσεις

Στον ν. 1712/1987 «Εκσυγχρονισμός επαγγελματικών οργανώσεων των εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών και άλλες διατάξεις» (Α' 115), όπως ισχύει μετά τη διαδοχική τροποποίηση ορισμένων διατάξεών του με το άρθρο 25 του ν. 1746/1988 (Α' 2) και τα άρθρα 8 -16 του Κεφαλαίου Β' του ν. 2081/1992 «Ρύθμιση του θεσμού των επιμελητηρίων, τροποποίηση των διατάξεων του ν. 1712/1987 για τον εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών οργανώσεων των εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών και άλλες διατάξεις» (Α' 154), προβλέπονται τα εξής:

«Άρθρο 1 - Αντικείμενο και σκοπός

1. Οι διατάξεις του νόμου αυτού εφαρμόζονται στις επαγγελματικές οργανώσεις των εμπόρων, των βιοτεχνών, των επαγγελματιών και των αυτοκινητιστών.⁵
2. Οι επαγγελματικές οργανώσεις έχουν σκοπό τη διαφύλαξη, τη μελέτη και την προαγωγή των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και επαγγελματικών συμφερόντων των μελών τους, στα πλαίσια της εξυπηρέτησης του κοινωνικού συνόλου. (...).
3. Οι επαγγελματικές οργανώσεις είναι σωματεία που διέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού και συμπληρωματικά από τις διατάξεις του Α.Κ. και του εισαγωγικού του νόμου. Οι οργανώσεις αυτές δεν ασκούν κερδοσκοπική δραστηριότητα. Επιτρέπεται όμως να ενθαρρύνουν την ίδρυση από τα μέλη τους παραγωγικών, καταναλωτικών, προμηθευτικών ή πιστωτικών συνεταιρισμών, να ιδρύουν εντευκτήρια και βιβλιοθήκες και να οργανώνουν προγράμματα επιμόρφωσης των μελών τους».

⁵Η παράγραφος 1 του άρθρου 1 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 8 του ν. 2081/1992.

«Άρθρο 2 - Σύσταση των επαγγελματικών οργανώσεων. Διακρίσεις

1. Οι επαγγελματικές οργανώσεις διακρίνονται σε πρωτοβάθμιες, δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες.

2. Η πρωτοβάθμια επαγγελματική οργάνωση (ένωση) έχει ως μέλη αποκλειστικά και μόνο φυσικά πρόσωπα, που ανήκουν σε μία από τις καθοριζόμενες από τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 κατηγορίες.(...)».

«Άρθρο 4 - Εγγραφή – δικαιώματα και υποχρεώσεις – αποβολή των μελών.

1.....5. Το διοικητικό συμβούλιο της επαγγελματικής οργάνωσης μπορεί να αποφασίζει για την αποβολή μέλους⁶:

- α) αν το μέλος πάψει να έχει τις προϋποθέσεις εγγραφής του στην οργάνωση,
- β) αν το μέλος ενεργεί αντίθετα προς τους σκοπούς της οργάνωσης,
- γ) αν το μέλος καθυστερεί για δύο συνεχή έτη την υποχρεωτική συνδρομή,
- δ) αν το μέλος καταδικαστεί αμετάκλητα για αδίκημα που προβλέπεται και τιμωρείται από το νόμο αυτόν. (...).

6. Η περί αποβολής μέλους πράξη του διοικητικού συμβουλίου εγκρίνεται από τη γενική συνέλευση των μελών της ένωσης.. Τα αποτελέσματα της αποβολής επέρχονται από της εγκρίσεως από τη γενική συνέλευση.⁷

Το διοικητικό συμβούλιο, όπως και η γενική συνέλευση, υποχρεούται να ακούσει προηγουμένως το μέλος του οποίου ζητείται η αποβολή. (...).

«Άρθρο 5 - Όργανα των επαγγελματικών οργανώσεων. Γενική Συνέλευση.

1. Όργανα διοίκησης των επαγγελματικών οργανώσεων είναι:

α) Για τις πρωτοβάθμιες η γενική συνέλευση των μελών, το διοικητικό συμβούλιο και η ελεγκτική επιτροπή. (...).

2. Η γενική συνέλευση της ένωσης αποτελεί το ανώτατο όργανο της επαγγελματικής οργάνωσης και αποφασίζει για κάθε θέμα που δεν υπάγεται σύμφωνα με το νόμο ή το καταστατικό στην αρμοδιότητα άλλου οργάνου.

3. Η γενική συνέλευση των μελών συγκαλείται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, όπως ορίζει το καταστατικό. Συγκαλείται επίσης, αν το ζητήσει αριθμός μελών που ορίζει το καταστατικό. Αν το καταστατικό δεν περιέχει

⁶ Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 4 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 11 παρ. 2 του ν. 2081/1992.

⁷ Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 4 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 11 παρ. 4 του ν. 2081/1992.

σχετική διάταξη, τη σύγκληση μπορεί να ζητήσει το ένα πέμπτο των μελών, με γραπτή αίτηση που θα περιέχει τα θέματα της συζήτησης. Αν η αίτηση αυτή των μελών δεν εισακουστεί, το μονομελές πρωτοδικείο, δικάζοντας κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας και ύστερα από αίτηση των μελών αυτών, μπορεί να τα εξουσιοδοτήσει να συγκαλέσουν τη γενική συνέλευση. (...). 4....

5. Η ψηφοφορία είναι μυστική, όταν αναφέρεται:

α) ....β).....γ) σε θέματα εμπιστοσύνης προς τη διοίκηση,

δ) σε προσωπικά ζητήματα και

ε) στο διοικητικό και οικονομικό απολογισμό. (...).».

«Άρθρο 6 - Διοικητικό συμβούλιο – ελεγκτική επιτροπή και αντιπρόσωποι.

1. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου εκλέγονται από τη γενική συνέλευση.

(...). 2...3...4...

5. Σε κάθε επαγγελματική οργάνωση, εκλέγεται από τη γενική συνέλευση ελεγκτική επιτροπή. Ο αριθμός των μελών και ο τρόπος λειτουργίας της ορίζονται από το καταστατικό.(...).

6. Η ελεγκτική επιτροπή παρακολουθεί και ελέγχει την οικονομική διαχείριση της επαγγελματικής οργάνωσης. 8...9... 10...».

«Άρθρο 11

1.Οι επαγγελματικές οργανώσεις όλων των βαθμίδων προσαρμόζουν τα καταστατικά τους στις διατάξεις του νόμου αυτού το αργότερο μέσα σε ένα χρόνο από τη δημοσίευσή του....

2...3. Από την ισχύ του νόμου αυτού καταργείται κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις του ή αναφέρεται σε θέματα που ρυθμίζονται διαφορετικά από αυτόν...».⁸

«Άρθρο 13

Ο νόμος αυτός ισχύει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως».⁹

⁸ Τα ίδια προβλέπονται και στο άρθρο 16 του Κεφαλαίου Β' του ν. 2081/1992 που επέφερε τροποποιήσεις σε αρκετές διατάξεις του ν. 1712/1987. Συγκεκριμένα ορίζεται ότι: «1. Από την έναρξη της ισχύος του κεφαλαίου Β' του νόμου αυτού καταργείται κάθε διάταξη, που αντίκειται στις διατάξεις του παρόντος νόμου».

⁹ Ημερομηνία δημοσίευσης: 8-7-1987.

Γ. Εξάλλου, στο άρθρο 12 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος καθώς και στα άρθρα 2, 3 και 8 της υπ' αριθμ. 87/1948 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας "περί της συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος", η οποία κυρώθηκε με το ν.δ. 4204/1961 (Α'174), προβλέπονται τα ακόλουθα:

«Άρθρο 12 Σ

1. Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια».

«Άρθρο 2 ΔΣΕ (87)

Οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες δικαιούνται άνευ οιασδήποτε διακρίσεως και άνευ προηγούμενης αδείας να συνιστούν οργανώσεις της εκλογής των και να καθίστανται μέλη των οργανώσεων τούτων υπό μόνον τον όρον να συμμορφούνται προς τα καταστατικά των εν λόγω οργανώσεων».

«Άρθρο 3 ΔΣΕ (87)

1. Αι οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών δικαιούνται να εκπονούν τα καταστατικά και τους διοικητικούς αυτών κανονισμούς, να εκλέγουν ελεύθερως τους αντιπροσώπους των να οργανώνουν τα της διαχείρισεως και δράσεως αυτών και καταστρώνουν το πρόγραμμα των ενεργειών των.

2. Αι δημόσιαι Αρχαί δέον όπως απέχουν πάσης επεμβάσεως δυναμένης να περιορίση το δικαίωμα τούτο ή να παρακωλύση την νόμιμον άσκησιν αυτού».

«Άρθρο 8 ΔΣΕ (87)

1. Οι εργαζόμενοι οι εργοδότες και αι οικείαι οργανώσεις υποχρεούνται όπως, κατά την άσκησιν των δικαιωμάτων τα οποία αναγνωρίζονται εις αυτούς δυνάμει της παρούσης Συμβάσεως, σέβωνται την νομιμότητα όπως και τα λοιπά πρόσωπα ή οργανωμένοι ομάδες.

2. Η Εθνική νομοθεσία δέον να μη προσβάλη ή να μη εφαρμόζεται κατά τρόπον προσβάλλοντα τα υπό της παρούσης Συμβάσεως προβλεπομένας διασφαλίσεις».

III. Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προπαρατεθείσες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό μεταξύ τους, συνάγονται τα ακόλουθα:

1. Ο νόμος 281/1914, όπως συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε μεταγενεστέρως, αποτελεί το πρώτο βασικό νομοθέτημα για τα σωματεία, το οποίο περιείχε διατάξεις κοινές για όλα τα σωματεία και ιδιαίτερες για τα αλληλοβοηθητικά και τα επαγγελματικά σωματεία. Ως επαγγελματικά, κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού, εθεωρούντο εκείνα τα σωματεία που είχαν ως αποκλειστικό σκοπό την μελέτη, την προστασία και την προαγωγή των οικονομικών ή επαγγελματικών συμφερόντων των μελών τους και είχαν ως μέλη τους πρόσωπα τα οποία ασκούσαν, κατά κανόνα, το ίδιο ή συναφές προς το σκοπό του σωματείου επάγγελμα (βιομηχανικό, εμπορικό, γεωργικό ή άλλο οποιοδήποτε επάγγελμα)¹⁰. Ακολούθησε ο ν. 2151/1920, με τον οποίο θεσπίσθηκαν ειδικές ρυθμίσεις για τα επαγγελματικά σωματεία, χωρίς όμως να θιγούν οι γενικές διατάξεις του ν. 281/1914¹¹. Με την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα (23.2.1946) επήλθαν ριζικές μεταρρυθμίσεις στο μέχρι τότε ισχύον νομοθετικό καθεστώς που διείπε τα σωματεία, εφόσον με το άρθρο 12 του Εισαγωγικού του Νόμου (ΕισΝΑΚ) καταργήθηκαν ρητώς οι διατάξεις του ν. 281/1914, οι οποίες αναφέρονταν στο γενικό δίκαιο των σωματείων -καθώς ισχύουν πλέον οι διατάξεις των άρθρων 78-107 ΑΚ και οι γενικές διατάξεις των άρθρων 61-77 ΑΚ περί νομικών προσώπων- και διατηρήθηκαν σε ισχύ μόνον οι ιδιαίτερες περί των αλληλοβοηθητικών και επαγγελματικών σωματείων διατάξεις των άρθρων 12-23, οι γενικές διατάξεις των άρθρων 29, 30, 32 και 33 περί της εποπτείας των σωματείων, οι ποινικές διατάξεις των άρθρων 39-42 και κάποιες ειδικές διατάξεις των άρθρων 43 – 56 του ως άνω νόμου, όπως είχαν μεταγενεστέρως τροποποιηθεί και συμπληρωθεί. Επίσης, διατηρήθηκαν και οι ισχύοντες ειδικοί νόμοι και διατάξεις νόμων και διαταγμάτων περί παντός είδους επαγγελματικών και αλληλοβοηθητικών σωματείων (ό.π. ν. 2151/1920, β.δ. της 15/20 Μαΐου 1920 κ.λ.π.)¹².

¹⁰ Βλ. σχ. «Άρθρο 19 ν. 281/1914: Τα επαγγελματικά σωματεία αποκλειστικόν σκοπόν έχουν την μελέτην, την προστασίαν και την προαγωγήν των οικονομικών ή επαγγελματικών συμφερόντων των μελών αυτών, αποτελούνται δ' εκ μελών εξασκούντων συνήθως το αυτό ή συναφές βιομηχανικόν, εμπορικόν, γεωργικόν ή άλλον οιονδήποτε επάγγελμα, ανεξαρτήτως φύλου. Απαγορεύεται να μετέχωσι εις εν και το αυτό σωματείον εργοδότηι και εργάται ή ιδιοκτήται και μισθωτοί...».

¹¹ Βλ. σχ. «Άρθρο 1 ν.2151/1920: Πλην των γενικών διατάξεων του νόμου 281 περί σωματείων, ως ούτος ετροποποιήθη δια νεωτέρων νόμων, ισχύουσιν επί επαγγελματικών σωματείων και αι κάτωθι διατάξεις».

¹² Βλ. σχ. Στ. Βλαστού «Δίκαιο Σωματείων, Συνδικαλιστικών και Εργοδοτικών Οργανώσεων» έκδοση 2007, σελ. 2 επ.

2. Στις εν προκειμένω ενδιαφέρουσες διατάξεις των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του Κεφαλαίου Ε' του ν. 281/1914, που διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 12 ΕισΝΑΚ, περιέχονται ρυθμίσεις σχετικές με την εποπτεία όλων των σωματείων, περιλαμβανομένων και των επαγγελματικών, η οποία αφορά αποκλειστικώς στην εφαρμογή των διατάξεων του ως άνω νόμου, στην τήρηση του καταστατικού τους και στον έλεγχο της ταμιακής διαχειρίσεως αυτών (ό.π. άρθρ. 29 εδ. α'). Σύμφωνα με τις προεκτεθείσες διατάξεις του άρθρου 29, η εποπτεία των μεν εργατικών σωματείων, είτε αλληλοβοηθητικών είτε επαγγελματικών, ανατίθεται στην αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας, των δε λοιπών, στις οικείες Νομαρχίες (άρθρ. 29 εδ. β'). Ανώτερη εποπτική αρχή, των μεν επαγγελματικών και αλληλοβοηθητικών σωματείων ορίζεται το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, των δε λοιπών, το Υπουργείο στη μέριμνα του οποίου υπάγεται ο κύριος σκοπός του σωματείου. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τις επίμαχες διατάξεις του άρθρου 33 σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 32 του ίδιου νόμου, η Ανώτερη εποπτική αρχή μπορεί να κηρύσσει έκπτωτο το διοικητικό συμβούλιο σωματείου και να διορίζει προσωρινή διοικητική ή διαχειριστική επιτροπή, η οποία μέσα σε τασσόμενη σ' αυτήν προθεσμία υποχρεούται να εκπληρώσει τα ανατιθέμενα σ' αυτήν καθήκοντα και να συγκαλέσει έκτακτη γενική συνέλευση για την εκλογή διοικητικού συμβουλίου, στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) όταν βεβαιώνεται παράβαση του καταστατικού ή διοικητική ή διαχειριστική ανωμαλία, την οποία το διοικητικό συμβούλιο του σωματείου δεν αποκαθιστά εντός της τασσόμενης προς τούτο προθεσμίας, β) όταν βεβαιώνεται παράβαση δυναμένη να επισύρει ποινική δίωξη κατά τις διατάξεις του εν λόγω νόμου περί σωματείων και, γ) όταν βεβαιώνεται σπουδαία διαχειριστική ανωμαλία ή χρηματική κατάχρηση δυναμένη να επισύρει δίωξη κατά τις διατάξεις του ποινικού νόμου.

Ταυτόσημου περιεχομένου διατάξεις με τις προαναφερόμενες, περιελήφθησαν και στο β.δ. της 15/20 Μαΐου 1920 το οποίο, όπως προεκτέθηκε, ήταν κωδικοποιητικό και εν μέρει εκτελεστικό της μέχρι τότε ισχύουσας νομοθεσίας για τα επαγγελματικά σωματεία, δηλαδή του γενικού

περί σωματείων ν. 281/1914, όπως είχε διαδοχικά τροποποιηθεί με τους ν. 957/1917, 977/1917 και 1207/1918, και του ειδικού περί επαγγελματικών σωματείων ν. 2151/1920 (ό.π. άρθρα 47, 48 και 49).

3. Περαιτέρω, όπως προκύπτει από την αδιάσπικτη διατύπωση των προαναφερομένων διατάξεων του άρθρου 1 παρ. 1 και 2 του ν.δ/τος 4361/1964, από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού (2-9-1964)¹³, καταργήθηκαν ευθέως, καθ' όσον αφορά τα επαγγελματικά σωματεία, διατάξεις της προγενέστερης νομοθεσίας, οι οποίες καθιέρωναν την άσκηση κρατικής εποπτείας επ' αυτών, και ειδικότερα, οι επίμαχες διατάξεις των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του ν. 281/1914, οι σχετικές διατάξεις για την άσκηση εποπτείας από τον Νομόρχη επί όλων των σωματείων του νομού του, των άρθρων 14 παρ. 1, 4 και 5 του α.ν. 1179/1938 και 25 παρ. 10 του β.δ. 864/1960, καθώς και οι αντίστοιχες διατάξεις των άρθρων 47, 48 και 49 του ως άνω κωδικοποιητικού β.δ. της 15/20 Μαΐου 1920, οι οποίες προέβλεπαν την εξουσία της εποπτεύουσας αρχής να κηρύσσει έκπτωτο το διοικητικό συμβούλιο του σωματείου και να διορίζει προσωρινή διοικητική ή διαχειριστική επιτροπή, υπό τις προεκτεθείσες προϋποθέσεις. Όπως ρητώς αναφέρεται στην εισηγητική έκθεση του ως άνω ν.δ/τος, η κατάργηση των προαναφερομένων διατάξεων υπαγορεύθηκε από την ανάγκη προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας προς τις αρχές και τους κανόνες της κυρωθείσας με το ν.δ. 4204/1961 υπ' αριθμ. 87 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας, διότι θεωρήθηκε ότι οι διατάξεις της υφιστάμενης περί επαγγελματικών σωματείων νομοθεσίας (ν. 281/1914, ν. 2151/1920 και β.δ. της 15/20.5.1920) έρχονταν σε ευθεία αντίθεση με τις ανωτέρω αρχές και κανόνες, καθώς καθιέρωναν *«επέμβασιν διοικητικήν ή εποπτείαν υπεράγαν αυστηράν εις τα της λειτουργίας των επαγγελματικών Σωματείων φθάνουσαν μέχρι κηρύξεως εκπτώτου της Διοικήσεώς των»*¹⁴. Η κατάργηση της κρατικής εποπτείας επί των

¹³ Βλ. σχ. «Άρθρο 14: Η ισχύς του παρόντος άρχεται από της δημοσιεύσεως αυτού εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως» (Α' 149/2-9-1964).

¹⁴ Βλ. σχ. Εισηγ. Έκθεση (απόσπασμα): «...Επί τω σκοπώ αποκαταστάσεως, συνεπώς, πνεύματος ελευθερίας και δημοκρατικότητας εις τα Σωματεία και προσαρμογής της νομοθεσίας προς τας εκτεθείσας αρχάς, υποβάλλει το παρόν σχέδιον Νομοθετικού Διατάγματος.

Δι' αυτού το μεν καταργούνται διατάξεις της υφιστάμενης περί επαγγελματικών Σωματείων Νομοθεσίας (Νόμος 281/1914, 2151/1920 και Β.Δ. της 15)20.5.1920 «περί επαγγελματικών Σωματείων»), αίτινες ερχόμενοι ευθέως αντίθετοι προς τας ανωτέρω εκτεθείσας αρχάς και κανόνες, καθιερώνουν επέμβασιν

επαγγελματικών σωματείων ισχύει έκτοτε, και ουδέποτε αναβίωσαν οι προαναφερόμενες διατάξεις, μεταξύ των οποίων, και οι επίμαχες των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του ν. 281/1914, με διατάξεις μεταγενεστέρως εκδοθέντων νομοθετημάτων, αφορώντων τα επαγγελματικά σωματεία. Ειδικότερα, γίνεται δεκτό, ότι δεν αναβίωσαν οι προμνησθείσες διατάξεις με τον ν. 330/1976, ο οποίος ρύθμισε εξυπαρχής τα της συστάσεως και της λειτουργίας των επαγγελματικών σωματείων των μισθωτών και των εργοδοτών και των ανεξάρτητων επαγγελματιών, κατ' επιταγή των διατάξεων του άρθρου 12 του ισχύοντος Συντάγματος περί προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αναγομένων στην συνδικαλιστική ελευθερία (στην οποία περιλαμβάνεται η ελευθερία ιδρύσεως σωματείου και η ελευθερία διοικήσεως αυτού), και με την επιφύλαξη των αυξημένης τυπικής ισχύος διατάξεων της ως άνω κυρωθείσας υπ' αριθμ. 87 ΔΣΕ, η οποία κατοχυρώνει την εσωτερική αυτονομία των επαγγελματικών οργανώσεων και απαγορεύει την ανάμιξη των κρατικών αρχών στη λειτουργία τους (ό.π. άρθρο 1 παρ. 1)¹⁵. Επομένως, η μνημονευόμενη στο άρθρο 41 παρ. 1 του ως άνω νόμου ρητή κατάργηση, εκτός των διατάξεων του ν. 2151/1920 και του β.δ. της 15/20 Μαΐου 1920, που ρύθμιζαν ειδικώς τα επαγγελματικά σωματεία (εξαιρουμένων των διατάξεων για τα αλληλοβοηθητικά σωματεία), και των διατάξεων του ν.δ. 4361/1964, αφορά στις θετικές ρυθμίσεις του εν λόγω νομοθετήματος (άρθρα 2 επ.) και δεν επεκτείνεται και στην καταργητική ρήτρα του άρθρου 1 αυτού, που θα είχε ως συνέπεια την αναβίωση των καταργηθεισών, ως προς τα επαγγελματικά (πάντοτε) σωματεία, διατάξεων περί άσκησης κρατικής εποπτείας των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του ν. 281/1914. Η άποψη αυτή ενισχύεται, τόσο από τις αιτιολογικές σκέψεις της εισηγητικής εκθέσεως επί του σχεδίου του νόμου αυτού, όπου ρητώς αναφέρεται ότι το υπό κρίσιν σχέδιον νόμου «...ρυθμίζει θεμελιώδη δικαιώματα αναγόμενα εις την

διοικητικήν ή εποπτεϊαν υπεράγαν αυστηράν εις τα της λειτουργίας των επαγγελματικών Σωματείων φθάνουσαν μέχρι κηρύξεως εκπτώτου της Διοικήσεώς των, το δε τροποποιούνται ή συμπληρούνται διατάξεις της αυτής νομοθεσίας, αίτινες παρείχον έδαφος εις αμφισβητήσεις περί την ορθήν ερμηνείαν και εφαρμογήν αυτών.(...). Ειδικώτερον: Δια του άρθρου 1 καθορίζονται αι καταργούμεναι εκ της περι επαγγελματικών σωματείων νομοθεσίας διατάξεις και αίτινες επέτρεπον μέχρι τούδε διάφορους κατά τα ανωτέρω επεμβάσεις της διοικήσεως εις τα της λειτουργίας των Επαγγελματικών Σωματείων».

¹⁵ Βλ. σχ. ΑΠ 1401/1991, περί της αυξημένης τυπικής ισχύος των διατάξεων της αριθμ. 87 ΔΣΕ, κατ' άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, έναντι των κοινών νόμων, σε Ελληνική 1993.49.

συνδικαλιστικήν ελευθερίαν, και προστατευόμενα ειδικώς υπό του Συντάγματος (άρθρ. 12 και 23)», καθώς και ότι «αναγνωρίζει την ελευθερίαν συστάσεως επαγγελματικών οργανώσεων παντός βαθμού και την ανεξάρτητον πάσης κρατικής επεμβάσεως λειτουργίαν των..», όσο και από το γεγονός ότι κατά την συζήτηση στη Βουλή του σχετικού νομοσχεδίου, απαλείφθηκε η αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 26 που καθόριζε απλώς το αρμόδιο για την εποπτεία όργανο, αφού έγινε δεκτό ότι από το έτος 1964 είχε καταργηθεί η διοικητική εποπτεία στη λειτουργία των επαγγελματικών σωματείων (βλ. σχ. Πρακτικά Βουλής, Ολομέλεια Συνεδρ. ΤΕ)26.5.1976 σελ. 5064). Τα παραπάνω δεν αναιρούνται ούτε από την μεταγενέστερη κατάργηση του ν. 330/1976 με τις διατάξεις του άρθρου 32 παρ. 1 του ν. 1264/1982, δεδομένου ότι στην παράγραφο 4 του ιδίου άρθρου, περιελήφθη ρητή ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία, οι διατάξεις νόμων, βασιλικών διαταγμάτων, αναγκαστικών νόμων και νομοθετικών διαταγμάτων που είχαν καταργηθεί με το άρθ. 41 παρ. 1 του ν. 330/1976 - επομένως και των επίμαχων διατάξεων των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του ν. 281/1914 και 47, 48 και 49 του β.δ. της 15/20 Μαΐου 1920-εξακολουθούν να θεωρούνται καταργημένες (ΣΤΕ 3177/1987, ΝΣΚ 648/1981). Αναβίωση των καταργηθεισών διατάξεων των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του ν. 281/1914 δεν επήλθε ούτε από τη ρύθμιση του άρθρου 1 παρ. 3 του ν. 1712/1987, σύμφωνα με την οποία οι επαγγελματικές οργανώσεις είναι σωματεία που διέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού και συμπληρωματικά από τις διατάξεις του Α.Κ. και του εισαγωγικού του νόμου. Και τούτο διότι, με το άρθρο 12 του ΕισΝΑΚ, που αποτελεί περιεχόμενο τυπικού νόμου, απλώς δεν είχαν καταργηθεί οι επίμαχες ως άνω διατάξεις, εκ τούτου όμως δεν έπεται ότι ο κοινός νομοθέτης δεν μπορούσε να προβεί και σε κατάργησή τους, όπως έπραξε μεθυστέρως, κατά τα ήδη εκτεθέντα. Επομένως, είναι προφανές ότι η συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων του ΕισΝΑΚ, επομένως και του άρθρου 12 αυτού, δεν αφορά και διατάξεις, οι οποίες, ενώ δεν είχαν καταργηθεί με το άρθρο αυτό, καταργήθηκαν μεταγενέστερα, ούτε προκύπτει ότι σκοπός του νόμου 1712/1987 ήταν η αναβίωση καταργηθεισών διατάξεων με νόμο μεταγενέστερο του ΕισΝΑΚ. Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται, άλλωστε, και η διαμορφωθείσα μέχρι

σήμερα νομολογία των δικαστηρίων, αλλά και η κρατούσα στη θεωρία άποψη, που δέχεται ότι είναι θεμιτή και εναρμονισμένη προς τις επιταγές του Συντάγματος (άρθρο 12) η περιορισμένη κρατική επέμβαση που προβλέπουν οι επίμαχες διατάξεις των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του ν. 281/1914 στην εσωτερική λειτουργία των κοινών αστικών σωματείων, και όχι των επαγγελματικών (πρβλ. ΣΤΕ 3710/2007, ΕφΛαρ 396/2007, ΕφΑθ 11350/1990 με παραπομπές στη νομολογία: ΟΛΣΤΕ 823/1963, 75/1965, δημ. στη ΝΟΜΟΣ, επίσης, ΝΣΚ 614/1996, 700/1995, 318/1994, 648/1981, Στ. Βλαστού «Δίκαιο Σωματείων, Συνδικαλιστικών και Εργοδοτικών Οργανώσεων», σελ. 8, 32 επ., και ιδίως σελ. 138 παρ. 112).

4. Τα παραπάνω ισχύουν αναμφιβόλως, και στις επαγγελματικές οργανώσεις των εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών του ν. 1712/1987 (Α' 115), ενόψει της σωματειακής οργάνωσης αυτών και του επιδιωκόμενου σκοπού τους, που είναι πρωτίστως η διαφύλαξη των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών τους (άρθρο 1 παρ. 2 και 3). Τούτο προκύπτει, τόσο από την εισηγητική έκθεση επί του σχεδίου του ως άνω νόμου, στην οποία ρητώς αναφέρεται ότι μεταξύ των βασικών αρχών που τίθενται στο νομοσχέδιο, ώστε να εναρμονίζεται πλήρως με τα συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα των επαγγελματικών οργανώσεων (άρθρο 12 Σ), είναι η κατάργηση κάθε εποπτείας των δημοσίων αρχών και η ενίσχυση της αυτονομίας των επαγγελματικών οργανώσεων σε θέματα εσωτερικής λειτουργίας τους¹⁶, όσο και από την επισκόπηση των επιμέρους διατάξεών του, και ιδίως των άρθρων 4, 5 και 6 αυτού, συμφώνως προς τις οποίες, η εποπτεία, ο έλεγχος της διοικήσεως και διαχειρίσεως των επαγγελματικών οργανώσεων ανατίθενται, κατά περίπτωση, στα όργανα διοικήσεως αυτών (γενική συνέλευση, διοικητικό συμβούλιο, ελεγκτική επιτροπή).

¹⁶ Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του ανωτέρω νόμου: «..Το δικαίωμα να συνιστούν επαγγελματικές οργανώσεις οι έμποροι, οι βιοτέχνες και λοιποί επαγγελματίες είναι κατοχυρωμένο στο άρθρο 12 παρ. 1 του Συντάγματος... Οι επιλογές του νομοσχεδίου βρίσκονται σε πλήρη συμφωνία με τα κατοχυρωμένα στο σύνταγμα δικαιώματα. Ειδικότερα για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των επαγγελματικών οργανώσεων στην πράξη το νομοσχέδιο θέτει τις εξής βασικές αρχές: α) ...β) Καταργείται κάθε εποπτεία των δημοσίων αρχών και ενισχύεται η αυτονομία των επαγγελματικών οργανώσεων σε θέματα εσωτερικής λειτουργίας τους, γ) (...)».

IV. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, στο τεθέν ερώτημα αρμόζει, κατά την ομόφωνη γνώμη των μελών του Τμήματος, η απάντηση ότι στις επαγγελματικές οργανώσεις των εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών του ν. 1712/1987, ενόψει της σωματειακής οργάνωσης αυτών και του επιδιωκόμενου σκοπού τους που είναι η προαγωγή των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών τους, δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι καταργηθείσες, αναφορικώς με τα επαγγελματικά σωματεία, διατάξεις των άρθρων 29, 30, 32 και 33 του ν. 281/1914, που προβλέπουν την άσκηση κρατικής εποπτείας επί των σωματείων.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 18^η Δεκεμβρίου 2013

Ο Πρόεδρος

Αλέξανδρος Γερ. Καραγιάννης
Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Η εισηγήτρια

Χρυσούλα Τσιαβού
Πάρεδρος ΝΣΚ